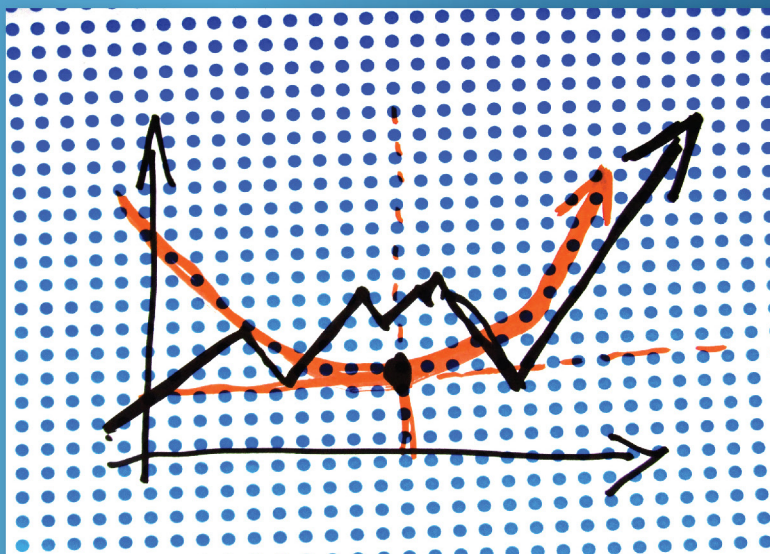

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7628

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2009
YEARBOOK

ГОДИНА 1

VOLUME 1

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2009
YEARBOOK

ГОДИНА 1

VOLUME I

UNIVERSITY "GOCE DELCEV" – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф д-р Ристо Фотов

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Ристо Фотов
Доц. д-р Круме Николовски
Проф. д-р Трајче Мицески
Проф. д-р Милан Илиески
Асист. м-р Борјан Ѓоргиев
Асист. м-р Стеван Габер

Editorial board

Prof. Saša Mitrev, Ph.D
Prof. Risto Fotov, Ph.D
Ass. Prof. Krume Nikolovski Ph.D
Prof. Trajce Miceski Ph.D
Prof. Milan Ilieski, Ph.D
Assist. Borjan Gorgiev, MSc
Assist. Stevan Gaber, MSc

Редакциски одбор

Проф. д-р Ристо Фотов
Доц. д-р Круме Николовски
Проф. д-р Трајче Мицески
Проф. д-р Милан Илиески

Editorial staff

Prof. Risto Fotov, Ph.D
Ass. Prof. Krume Nikolovski Ph.D
Prof. Trajce Miceski Ph.D
Prof. Milan Ilieski, Ph.D

Главен и одговорен уредник

Проф. д-р Трајче Мицески

Managing & Editor in chief

Prof. Trajce Miceski Ph.D

Јазично уредување

Даница Гаврилоска-Атанасовска
(македонски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Економски факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office

Goce Delceva University – Stip
Faculty of Economics
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Stip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Д-р Ристо Фотов	
Одржлив развој - императив на современиот свет	7
Д-р Ристо Фотов	
Анатомија на финансиската и економската криза во светот	18
Проф. д-р Трајче Мицески	
Очекуваното траење на животот во европските земји и нивната корелативна зависност со бруто-домашниот производ по жител	25
Проф. д-р Трајче Мицески	
Менаџмент филозофија на совршенство - лидерство со љубов	34
Проф. д-р Димитар Ефтимоски	
Видови претприемништво	44
Доц. д-р Круме Николоски	
Менаџмент на здравствено-информациски системи - од податоци, преку информации до знаење	52
Доц. д-р Круме Николоски	
Човечки ресурси во јавно-здравствениот систем - од адекватна работна сила до квалитетна здравствена заштита.....	68
Jollanda MEMAJ Assoc. Prof. Dr. Raimonda DUKA	
MPA Analysis of public expenditure on education in Albania	80
Evis Kushi, PhD 88	
Measuring asymmetric information in Albanian tourism	90
Трајко Мицески*, Петар Клетникоски**	
Заедничка аграрна политика на ЕУ	101
М-р Борјан Ѓоргиев	
Образованието и менаџментот на знаење - фактори за развој на човечките ресурси во економија базирана на знаење	109
М-р Златко Бежовски	
Матрица за е-бизнис настап на македонските компании и претприемачи	119

М-р Стеван Лазар Габер

Улогата на пактот за стабилност и раст во креирањето
на фискалната политика во Европската унија 132

Помлад асистент Марија Димитрије Гогова

Евидентни недостатоци во регулирањето на финансискиот сектор 143

К. Чабулева, Т. Мицески, Т. Јованов

Корелациона зависност меѓу живородени деца и склучени
бракови и живородени деца и разведени бракови во Р. Македонија 150

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска

Електронското банкарство - поим и ризици 162

М-р Дејан Методијески

На „Долгата опашка“ во функција на туризмот 172

М-р Илија Груевски

Политиката на девизниот курс во услови на фиксен режим
при неговото формирање 179

Помлад асистент Марија Димитрије Гогова

Општите психолошки фактори на однесување на потрошувачите 195

Асистент м-р Елизабета Митрева, Љубица Стефановска, дипл.маш.инж.

Примена на методите и техниките за бездефектно
производство во проектирањето на систем на квалитет и
оптимизација на деловните процеси 202

М-р Стеван Лазар Габер

Значајноста на фискалните правила за имплементација
на стабилна фискална политика 213

М-р Љупчо Давчев

Проценка и менаџирање на државен ризик 220

Т. Јованов¹, Т. Мицески², К. Чабулева³

Корелациона зависност меѓу природниот прираст на
населението и живородени деца и починати лица во Р. Македонија 230

М-р Илија Груевски

Начини на одбрана од каматното влијание кај банките и другите
финансиски институции 241

Stojan Kocев MSc	
SIX SIGMA and CMMI APPLICATIONS and SYNERGY	253
Душан Миланов - Центар за кариера и развој, м-р Борјан Ѓорѓиев	
Стилот на донесување на одлуки како карактеристика на личноста која дава понатамошни насоки за развој на човечките ресурси	267
Љубица Стефановска, м-р Елизабета Митрева	
Проектирање на систем на мотивација - нужност во остварување на стратегијата и целите на компаниите	279
Помлад асистент Емилија Митева	
Технолошки развој на малите и средните претпријатија во PM преку програми за соработка со странски партнери	288
Помлад асистент Дарко Лазаров	
Странски директни инвестиции во Централна и Источна Европа	298
Помлад асистент Емилија Митева	
Улогата на Светска банка во светската економија	309
Марија Манева, Центар за односи со јавноста при УГД	
Маркетинг менаџмент во високообразовните институции	321
Дипл. психолог Билјана Герасимова	
Влијанието на степенот на образование, висината на личниот доход и областа на работа врз начинот на однесување при купување ...	329

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Економски факултет - Штип

М-р Оливера Ѓорѓиева-Трајковска

ЕЛЕКТРОНСКО БАНКАРСТВО – ПОИМ И РИЗИЦИ

Abstract

Electronic banking provide performing of banking transactions electronically without visiting a bank or other financial institution. Internet banking, which is one form of electronic banking, uses the Internet as the delivery channel by which to conduct banking activity, for example, transferring funds, paying bills, viewing checking and savings account balances, paying mortgages, and purchasing financial instruments and certificates of deposits. An Internet banking customer (individual or business) accesses his account from a browser – software that runs Internet banking programs resident on the bank's World Wide Web server.

Although Internet banks offer many of the same services as do traditional banks, analysts view Internet banking as a means of retaining increasingly sophisticated customers, of developing a new customer base, and of capturing a greater share of depositors assets.

Besides a huge number of positive characteristics, there are also many risks associated with electronic-banking activities, which are also subject of this matter.

Key words: *electronic banking, Internet, customers, risks, financial institution, online services*

Вовед

Плаќањето казна поради ненавремено платена сметка не претставува новина за нас. Искрено, кој ги сака долгите процедури на чекање во редици за уплата на одредена износ на пари на сопствената или некоја друга сметка и потоа проверка на правилноста на извршената трансакција. Или, дали еден сопственик на компанија кој патува 25 дена во месецот може навреме да ги изврши своите плаќања поврзани со неговиот бизнис. Тој и многу други можеби не се свесни за постоењето на „он-лајн“ (online) услугите што ги нудат банките во последниве години и го прават животот „некако полесен“. И не само плаќање на сметки, со стискање на неколку тастери можете да инвестирате, да купувате и продавате билети, вршите нарачки за дома или го планирате своето патување.

Секојдневно, базите на податоци во речиси сите банки бележат растечки тренд на регистрација на нови клиенти во системот на Интернет банкарството. Затоа, потребата од едукација на населението и бизнис

секторот, како и можностите и предностите кои ги нуди современото електронско банкарство ја оправдува целта на овој труд.

Поим и опфат на електронското банкарство

За потребите на овој труд, електронското банкарство (e-banking) може да се дефинира како автоматска испорака на нови и традиционални банкарски производи директно до потрошувачите, преку електронски, интерактивни комуникациски канали. Е-банкарството ги опфаќа системите кои на клиентите на финансиските институции (поединците или бизнис секторот) им овозможува пристап до нивните сметки, извршување на бизнис трансакциите или обезбедување информации за финансиските производи и услуги, преку јавна или приватна мрежа, вклучувајќи го и Интернетот. Клиентите го остваруваат својот пристап до услугите на електронското банкарство со користење на т.н. интелигентни електронски уреди, како: персонален компјутер (PC-personal computer), банкомати (ATM-automated teller machine) или дигитални „тач“ телефони (Touch Tone telephone). Денес најчесто се користени интернет банкарските услуги, затоа што Интернет е најраспространета достапна јавна мрежа. Постојат два основни типа на Интернет веб-страници преку кои можат да се користат услугите на електронското банкарство: информативни и трансакциски.

Информативните веб-страници обезбедуваат пристап на клиентите до генералните информации за финансиската институција и запознавање со сите видови производи и услуги кои таа ги нуди. Кога се зборува за овој вид на веб-страница, треба да се имаат предвид следниве видови на ризици:

- потенцијална лабилност и нарушувања предизвикани од неточни и некомплетни информации за производите, услугите и цените презентирани на веб-страниците;
- потенцијален пристап до доверливи финансиски институции или информации за одредени клиенти, доколку веб-страницата не е правилно изолирана од интерната мрежа на финансиската институција;
- потенцијална изложеност на ширење на разни вируси и други малициозни кодови и
- можност од негативна јавна перцепција, доколку „он-лајн“ услугите на финансиската институција се пробијат или доколку настанат одредени грешки на веб-страницата или на каков било начин истата презентира несоодветни или офанзивни материјали.

Трансакциските веб-страници им овозможуваат на клиентите да извршуваат трансакции преку веб-страницата на финансиската

институција со иницирање на банкарски трансакции или купување на понудените производи и услуги. Банкарските трансакции може да се рангираат од оние кои претставуваат основни активности, како што се: дополнување на сметките на клиентите, до огромни трансфери на пари помеѓу деловните ентитети. Услугите кои ги нуди електронското банкарството, слично како и кај останатите дистрибутивни канали, се класифицираат зависно од типот на клиентите кои ги поддржуваат. Следнава табела ги претставува најчесто користените електронски банкарски услуги кои им се нудат на населението и на бизнис секторот од страна на финансиските институции:

Услуги за население	Услуги за бизнис секторот
Менаџмент на сметки	Менаџмент на сметки
Поднесување и плаќање на сметки	Кеш менаџмент
Отворање на нови сметки	Апликации за заеми на малиот бизнис и одобрување
Електронски трансфери за клиентите	Електронски комерцијални трансфери
Инвестициски/брокерски услуги	Плаќања помеѓу бизнис секторот
Апликации за заеми и одобрување	Бенефиции за вработените/ администрација на пензии
Агрегација на сметки	

Од причина што трансакциските веб-страници ја овозможуваат електронската размена на доверливи информации за клиентите и трансфер на пари, обезбедувањето на услугите преку нив ги изложува финансиските институции на многу поголем ризик во однос на основните информативни веб-страници. Електронските банкарски системи кои ги опслужуваат големите компании и бизниси ги изложуваат финансиските институции на највисок степен на ризик по единечна трансакција, од причина што комерцијалните трансакции обично се однесуваат на огромни вредности на пари. Како дополнување на основните ризици претходно наведени за информативните веб-страници, за трансакциските веб-страници треба да се имаат предвид и следниве:

- безбедносни контроли за заштита на информациите за клиентите;
- процес на верификација на иницијалниот идентитет на новите корисници и авторизирање на веќе постоечките клиенти кои имаат пристап до услугите на електронскиот сервис на банките;

- изложеност на неавторизирани трансакции;
- загуби поради измами, доколку финансиската институција не успее да го верификува идентитетот на поединците или компаниите кои он-лајн аплицираат за отворање на нови сметки или добивање на кредит;
- можни притисоци од страна на законската регулатива која се однесува на приватноста на потрошувачите, против „перењето пари“ и антитероризам;
- негативната јавна перцепција, потрошувачкото незадоволство и потенцијалната одговорност која резултира од неуспехот да се процесираат одредени плаќања во специфицираниот временски рок, моментална недостапност на он-лајн услугите или неавторизиран пристап до доверливи информации во текот на трансмисијата или чувањето на податоците.

Електронските банкарски системи може да варираат значително во нивната конфигурација, во зависност од влијанието на голем број фактори. Финансиските институции вршат избор на системите за електронско банкарство, земајќи ги предвид следниве фактори:

- стратешките цели за електронско банкарство;
- обемот, опсегот и комплексноста на опремата, системите и активностите;
- технолошката експертиза;
- безбедноста и барањата на интерната контрола.

Финансиските институции можат да одлучат да го поддржат системот на електронско банкарство интерно или алтернативно, да го доверат целосно или во одредени сегменти на трети ентитети, како: други финансиски институции, интернет провајдери, кредитни бироа и сл.

Како дополнување на традиционалните банкарски производи и услуги, финансиските институции можат да понудат и разновидни услуги кои се дизајнирани и адаптирани за поддршка на електронското банкарство. Менаџментот на банките мора добро да ги познава овие производи и услуги и ризиците кои тие ги наметнуваат врз целокупното работење на институциите. Овде ги обработуваме најчесто среќаваните услуги од областа на електронското банкарство: поврзување на веб (weblinking), агрегација на сметки, електронска авторизација, веб-сајт хостинг, електронски трговски плаќања и безжични банкарски активности.

Голем број финансиски институции имаат свои веб-страници на World Wide Web. Некои од овие веб-страници се стриктно информативни, додека други им нудат на клиентите можност да извршуваат финансиски трансакции, како што се плаќања на сметки или трансфер на средства од една на друга сметка.

Виртуелно, секоја веб-страница содржи “weblinkns”. Иако овие веб-линкови се погодно и прифатено средство во веб-дизајнот, нивното користење носи и одредени ризици. Основниот ризик кој го наметнуваат веб-линковите е тоа што посетителите можат да бидат збунети и да се прашуваат чија страница тие гледаат и кој е одговорен за информациите, производите и услугите кои се нудат на таа веб-страница. Постојат различни институции задолжени со управување на овие ризици во електронското банкарство и нивно сведување на минимално можно ниво.

Агрегацијата на сметки претставува услуга-процес на прибирање податоци од различни веб-страница и нивно презентирање на клиентите во консолидиран формат, а понекогаш и дозвола за иницирање на одредени активности од страна на корисниците на оваа услуга. Вака подготвените информации може да се рангираат од јавно достапни информации до лични податоци (пр. кредитни картички).

Кога се зборува за агрегација на сметките, следниве видови ризици треба да се имаат предвид:

- заштита на лозинките на клиентите и нивните лични податоци (ID – identification data), заради осигурување на доверливост на податоците и заштита од неавторизирани активности;
- откривање на потенцијалните обврски на клиентот доколку тој ги дели своите податоци за автентичност со трети лица и
- осигурување на точноста и комплетноста на информациите добиени со оваа услуга на агрегација на сметки.

Верифицирањето на идентитетот на клиентите и активностите во врска со авторизацијата се дел од електронските банкарски активности. Од причина што традиционалните методи на утврдување на идентитетот на клиентите, базирани на хартија, ја намалуваат брзината и ефикасноста на електронските трансакции, финансиските институции прифаќаат алтернативни методи на потврда на автентичноста, како:

- лозинки и лични идентификациски броеви (PIN);
- дигитални сертификати (PKI);
- уреди базирани на микрочип технологијата, како „смарт“ картички и други видови на токени;
- Database компаратори и
- биометриски идентификатори.
- Горенаведените методи за автентичност се разликуваат според степенот на безбедност и сигурност, како и според трошоците и комплексноста на нивните инфраструктури.

Некои финансиски институции хостираат веб-страница, како за нивни потреби, така и за останати компании. Овие услуги на хостирање на веб-страницата бараат огромни вештини од областа на мрежното

поврзување, безбедноста и програмирањето. Ризиците кои се однесуваат на оваа услуга се поврзани со можностите од наштетување на репутацијата на финансиската институција или загуба на клиентите, поради:

- застои (пример, кога веб-страницата не е достапна во моментот) или неможност да се оствари пристап до услугите наведени во договорот;
- несоодветна веб содржина (производи, услуги) како резултат на нестручност на персоналот во институцијата или неовластени промени од страна на трети лица (пр. хакери);
- неовластено разоткривање на доверливи информации и
- оштетување на компјутерските системи на веб посетителите од малициозни вируси и сл.

Многу компании секојдневно се вклучуваат во системот на електронско плаќање на нивните производи и услуги. Финансиските институции играат многу важна улога во тој систем на електронско плаќање, преку креирање и дистрибуција на различни инструменти за електронско плаќање, процесирање на плаќањата и партиципација во клириншките порамнувања. Во механизмите за електронско плаќање кои финансиските институции ги обезбедуваат за електронска трговија спаѓаат Автоматска клириншка куќа (Automated clearing house – АСН) за порамнување на долговите и побарувањата преку Интернет, електронско поднесување и плаќање на сметки, електронски чекови, електронски пари, електронски плаќања преку кредитни картички.

Како дел од трансакциските банкарски услуги многу финансиски институции дозволуваат интербанкарски трансфери помеѓу сметките на еден клиент. Трансферите на средства на трети лица, кои носат и највисок степен на ризик од малверзации, бараат дополнително обезбедување во форма на дополнителна авторизација и потврда на плаќањето.

Плаќањата за сметка на бизнис секторот им овозможува на клиентите да им даваат инструкции на банките да извршат трансфер на средства на сметка на корисникот, на некој специфициран иден датум. Клиентите можат да оставаат налози за еднократни или повторливи плаќања, за кои плаќаат договорена провизија по поединечно плаќање или на месечна основа. Како одговор на инструкциите за електронско плаќање добиени од страна на клиентот, финансиската институција генерира електронска трансакција – најчесто автоматски клириншки кредит – или испраќа електронски чек до компанијата на која треба да се плати, на сметка на иницијаторот на плаќањето.

Една финансиска институција може да ја понуди услугата за плаќање на сметки како поединечна, посебна услуга или во комбинација со услугата за електронско поднесување на сметки. Аранжманите на поднесување на сметки ѝ дозволуваат на компанијата да ги поднесе достасаните сметки за

плаќање во електронски облик до финансиската институција. Клиентите можат да ги видат сметките со едноставно кликување на линкот на веб-страницата за електронско банкарство на финансиската институција. По овој увид во сметките, клиентот може да иницира нивно плаќање со давање инструкции на банката или да избере плаќање преку различни други канали на плаќање. Во последно време, одредени компании вршат поднесување на сметките за плаќање директно од нивните веб-страници, наместо преку линковите за електронско банкарство на финансиските институции.

Освен стандардниот систем на контрола, својствен за сите електронски трансакции, кај комерцијалните трансакции финансиската институција мора да воведи и дополнителни контролни мерки, поради повисокиот степен на ризик. Адекватноста на методите за утврдување на автентичноста добива висок приоритет и бара поголемо осигурување поради високите износи на трансакциите. Дополнително, овој систем на готовинско плаќање треба да обезбеди адекватна заштита на компаниите и сопствениците на бизнисот во однос на рестрикција на правата на пристап на повеќе лица до нивните сметки и лимитирање на износите кои може да бидат исплатени.

Електронското плаќање за физички лица или познато како електронски пари (e-mail money), им дозволува на клиентите да им испраќаат пари на други лица или компании кои имаат е-маил адреси. Преку овој систем на плаќање клиентот дава електронски инструкции на системот за електронско плаќање за физички лица, да изврши трансфер на средства од неговата сметка на сметката на друго лице. По извршената трансакција, системот на плаќање го информира корисникот на плаќањето за достапноста на средствата на неговата сметка и истовремено го информира за методите кои му стојат на располагање во однос на користењето на средствата или нивно пренесување на некоја друга сметка. Овие плаќања најчесто се вршат преку кредитните картички на физичките лица, со што не се бара поседување на посебни сметки на овие лица во финансиските институции.

Некои од ризиците кои треба да се имаат предвид кога се зборува за плаќање и поднесување на сметки за бизнис секторот и електронското плаќање за физичките лица, се следниве:

- потенцијално задоцнување на плаќањата поради системски нарушувања;
- можност од давање на инструкции за плаќање од страна на трети лица кои не се сопственици на сметките од кои се врши плаќањето;
- можност за проневери од страна на вработените кои имаат пристап до средствата на сопственикот на бизнисот;

- потенцијална можност од насочување на информациите на погрешна е-маил адреса за достапност на средствата на одредена сметка, како одговор на електронска порака од трети лица кои не се корисници на таа сметка.

Безжичното електронско банкарство претставува дистрибутивен канал кој ја проширува достапноста и ја зајакнува довербата во интернет банкарските производи и услуги. Ова електронско банкарство се остварува преку пристап на клиентите до мрежата на финансиската институција по пат на користење на мобилни телефони, пејдери и дигитални персонални уреди, кои ги користат безжичните телекомуникациски мрежи.

Производителите на безжичните уреди за електронско банкарство постојано работат на усовршување на нивната корисност и намалување на ризикот во употребата, преку воведување на напредната „3G“ технологија, која вклучува користење на поголеми екрани, колор дисплеи, препознавање на гласовни записи, технологија за идентификација на локацијата на клиентот и сл.

Ризици во електронското банкарство

Финансиската институција која го воведува електронското банкарство за потребите на своите клиенти мора да ги има предвид придружните ризици и нивната контрола, за да обезбеди сигурност и автентичност на електронските трансакции, како и заштита на клиентите. Основни ризици кои се единствени за електронското банкарство и со кои се соочува една финансиска институција се: трансакциски/оперативен ризик, кредитен ризик, пазарен ризик, законски/легален ризик, стратемски ризик и репутационен ризик. Овде накратко се задржуваме на трансакцискиот и кредитниот ризик.

Трансакцискиот/оперативен ризик произлегува од проневери, системски грешки, нарушувања и други неантиципирани настани кои резултираат од неспособноста на финансиската институција да ги испорача производите и услугите на своите клиенти. Во најголем број случаи, електронските банкарски активности ја зголемуваат комплексноста на активностите и степенот на оперативниот ризик, посебно доколку институцијата нуди иновативни услуги, сè уште нестандардизирани. Поаѓајќи од тоа дека клиентите очекуваат електронските услуги да бидат достапни 24 часа на ден, 7 дена во неделата, финансиската институција мора да обезбеди дека нејзината електронска инфраструктура содржи доволен капацитет да обезбеди веродостојни и постојано достапни услуги.

Основата во контролата на трансакцискиот ризик лежи во прифаќање на ефикасни политики, процедури и контроли кои ќе излезат во пресрет

на новите ризици кои ги носи воведувањето на електронското банкарство, како и усовршување на основните интерни контроли, вклучувајќи сегрегација на обврските, двојна контрола и сл.

Кредитниот ризик на финансиската институција не се зголемува со едноставното одобрување на кредит преку мрежата на електронското банкарство. Следните аспекти на „он-лајн“ одобрувањето на кредити го прават менаџментот на позајмување кредити поризичен и значително го зголемуваат кредитниот ризик:

- верифицирање на идентитетот на клиентот во „он-лајн“ кредитните апликации и извршување на присилни договори;
- мониторинг и контрола на растот, цените, потпишувањето и кредитниот квалитет на заемите одобрени по електронски пат;
- мониторинг и надзор на трети лица и компании кои работат за сметка на финансиската институција;
- вреднување на колатералот и извршување на правото на залог;
- прибирање заеми од лица кои припаѓаат на широк географски простор;
- мониторинг на зголемувањето, или можната концентрација, на заемите надвор од дозволената област.

Користењето Интернет им овозможува на финансиските институции да ги продаваат своите производи и услуги глобално. Преку услугите кои ги нуди електронското банкарство, користејќи го Интернетот, многу ефикасно може да се спојат потенцијалните инвеститори и депозитори. Поради потенцијалната можност од привлекување на клиенти со најразлични намери, финансиската институција мора да врши постојана контрола преку договорите за депозити, процедурите за отворање на сметки, кои можат да вклучат задолжителна средба со клиентот и дополнителна физичка размена на потребната документација. Финансиската институција мора постојано да ги модифицира своите политики во пресрет на задоволувањето на следниве барања:

- потенцијално зголемување на зависноста на брокерските фондови или други високоосетливи депозити;
- потенцијално стекнување на фондови од пазари за кои финансиската институција не поседува лиценца за вршење на банкарски активности, особено доколку институцијата не поставува географски рестрикции;
- потенцијално влијание на растот на заемите и депозитите од страна на проширениот Интернет пазар, вклучувајќи го и влијанието на таквиот раст на капиталните коефициенти;
- потенцијално зголемување на непостојаноста на средствата, што влијае негативно врз довербата на клиентите и прифатеноста на финансиската институција на пазарот.

Банките и сите останати финансиски институции треба да работат на постојано усовршување на квалитетот на електронското банкарство и приоритетно да им биде задоволувањето на потребите на клиентите и нивна максимална заштита.

Заклучок

Развојот на техниката и технологијата во последните години доведе до развој и на електронското банкарство. Покрај традиционалните активности, банките и другите финансиски институции им нудат можност на своите клиенти да го заштедат своето време и на брз и едноставен начин, со едноставно кликување на тастерот, ги извршат сите неопходни плаќања и трансакции од нивната сметка. Воведувањето на електронското банкарство бара воведување на нова опрема и софтвери, како и едукација на клиентите на банките за користење на нивните услуги.

Интернет банките, во однос на традиционалните банки, работат со пониски оперативни и трансакциски трошоци и затоа се во состојба да им понудат на своите клиенти пониски камати при зајмувањето и повисок принос на нивните депозити. Развојот на интернет банкарството оди до таму што банките не мора физички и да постојат, како на пример: Banknet (UK) или Telebank (Virginia), кои немаат никакви ограничувања во поглед на географска рестрикција и можат да вршат трансфери на огромни износи инстантно.

И покрај предностите, електронското банкарство има и одредени недостатоци и ризици, кои мораат да се имаат предвид и треба да бидат предмет на постојани напори за нивно надминување и усовршување.

Користена литература

www.bankersonline.com

“Interagency Guidelines Establishing Standards for Safeguarding Customer information” - regulations, Federal Reserve Board

“Electronic Funds Transfer” - guidance, Federal Deposit Insurance Corporation, March, 2001

A.B.Munir, “Internet Banking: Law and Practice”, Butterworths Law, 2004